2025-05-12

Internrevisionschef

Diarienummer: MIUN 2024/2755

Mittuniversitetet
MID SWEDEN UNIVERSITY

Revisionsrapport - Hantering av forskningsdata

Innehållsförteckning

Sammanfattning

Internrevisionen har på uppdrag av universitetsstyrelsen genomfört en granskning med syfte att säkerställa att Mittuniversitetets forskningsdata hanteras enligt fastställda rutiner och regelverk samt främja den interna styrningen och kontrollen av forskningsdata. Granskningen har genomförts genom dokumentstudier, olika kontroller, intervjuer, enkätundersökning och enklare omvärldsanalys.

Internrevisionens övergripande bedömning är att det finns **förbättringsmöjligheter** i hur forskningsdata hanteras vid universitetet. Granskningen har resulterat i totalt 9 iakttagelser och 12 rekommendationer som framgår i sin helhet i kapitel 3.

Granskningen visar att det finns en vilja att följa regelverk och säkerställa korrekt hantering av forskningsdata men att området är komplext då det regleras av flera lagar, förordningar och regelverk. En generell önskan är att förenkla och synka processer för att minska den administrativa bördan.

Internrevisionen kan konstatera att det finns en medvetenhet om vikten av att planera insamlingen av forskningsdata och många hänvisar till datahanteringsplaner och etikprövning. Dock är ansvarsfördelningen inte alltid tydlig, särskilt gällande vem som bär ansvaret för informationsklassning och riskbedömning vilket kan påverka informationssäkerheten. Lagring av forskningsdata sker ofta på godkända lagringsytor men det är inte ovanligt att data lagras på externa lagringsenheter eller på den egna datorns hårddisk där forskarens egna säkerhetsrutiner är avgörande.

I de fall data inkluderar personuppgifter ställs höga krav på korrekt hantering enligt dataskyddsförordningen och granskningen visar att det råder osäkerhet kring vad som krävs för att uppfylla dessa krav. Det gäller främst registrering av behandling av personuppgiftsbehandling och konsekvensbedömning. Inom verksamheten råder även frågetecken hur eventuella samtycken påverkar möjligheten till öppna data.

Forskning sker ofta i samverkan och kunskapen kring vad som ska ingå i avtal/överenskommelser för att säkerställa att data hanteras korrekt är generellt hög. Inom ramen för forskningssamarbeten behöver det även finnas en medvetenhet om säkerhetsskydd och produkter eller information som har dubbla användningsområden (PDA) och internrevisionen saknar dokumentation och delvis rutiner inom områdena.

Regelverken för arkivering och gallring är kända på en övergripande nivå, men regelefterlevnaden är låg. I de flesta fall fortsätter man lagra data på samma lagringsyta som man gjorde under projektet och gallring sker utan systematik. Kunskap och regelefterlevnad kopplat till diarieföring är också låg. När det gäller arbetet med att tillgängliggöra forskningsdata finns det till viss del ambitioner att tillgängliggöra mer data och uppfylla FAIR-principerna men i praktiken saknas ofta incitament och strukturer.

Kopplat till hantering av forskningsdata finns samlad information på medarbetarwebben, mallar, utbildningar, Data Access Unit och olika expertfunktioner men kännedomen om stödet är väldigt lågt. Mycket av det som efterfrågas av forskande personal finns redan på plats.

För att stärka hanteringen av forskningsdata rekommenderar internrevisionen bland annat verksamheten att tydliggöra ansvarsfördelning kopplat till informationsklassning, personuppgiftshantering och exportkontroll. Internrevisionen rekommenderar även att styrdokument och rutiner kopplat till informationsklassning och riskbedömning, lagringsytor samt arkivering och gallring ses över. Kopplat till vissa iakttagelser har internrevisionen lyft rekommendationer som går i linje med redan planerade eller beslutade åtgärder. Det gäller bland annat arbetet med standardiserade mallar för information och samtycke till forskningspersoner och arbetet kopplat till öppen vetenskap. Generellt finns ett behov av att komplettera stödet med olika typer av information och utbildning.

Genom rekommendationerna tror internrevisionen att kompetensglappet kan minska, efterlevnaden av regelverk stärkas och risken för oönskade incidenter minska.

1 Inledning

Information är en av universitetets viktigaste tillgångar och en förutsättning för att verksamheten ska fungera. Information i form av forskningsdata har varit en del av internrevisionens riskanalys och förslag till granskning under flera år men granskning har blivit framflyttad av olika anledningar. Bland annat infördes ett ledningssystem för informationssäkerhet (LIS) 2019 och under 2020–2022 pågick ett övergripande projekt kopplat till etablering av stöd för hantering och tillgängliggörande av forskningsdata. 2023 granskade Riksrevisionen lärosätenas skydd av forskningsdata. Mittuniversitetet deltog i granskningen genom att svara på ett antal enkätfrågor.

1.1 Syfte och revisionsfrågor

Med avstamp i Riksrevisionens iakttagelser på nationell nivå syftar granskningen till att säkerställa att Mittuniversitetets forskningsdata hanteras enligt fastställda rutiner och regelverk samt främja den interna styrningen och kontrollen av forskningsdata. Granskningen syftar till att besvara nedan revisionsfrågor:

1. Följs rutiner och regelverk för planering och insamling av forskningsdata och är ansvar- och skyldigheter i processen tydliggjorda?
2. Följs rutiner och regelverk för säker lagring av forskningsdata och är ansvar- och skyldigheter i processen tydliggjorda?
3. Följs rutiner och regelverk för arkivering och gallring samt tillgängliggörande av forskningsdata?
4. Finns ett tillräckligt utbyggt system/stöd för att bistå med nödvändig kunskap och praktisk hjälp vid hantering av forskningsdata?

1.2 Revisionskriterier

Med revisionskriterier avses de bedömningsgrunder som bildar underlag för internrevisionens analyser, slutsatser och bedömningar. Kriterierna utgör den måttstock som används för att bedöma verksamheten och kan hämtas från exempelvis författningar och förarbeten, statliga direktiv och anvisningar, interna beslut, policys och riktlinjer, jämförbar praxis, vedertagna standards och vetenskaplig teoribildning. Internrevisionen utgår i denna granskning från interna revisionskriterier:

- Policy för informationssäkerhet (MIUN 2022/1233)
- Modell för klassificering av information (MIUN 2020/2488)
- Policy för hantering av forskningsdata (MIUN 2020/1906)
- Riktlinjer för hantering av forskningsdata (MIUN 2022/510)
- Handläggningsordning för incidenthantering (MIUN 2024/955)
- Informationshanteringsplanen (MIUN 2023/2520)
- Gallringsbeslut gällande forskningsverksamhet (MIUN 2014/1170)

1.3 Avgränsningar

Granskningen avgränsas till regelefterlevnad av interna styrdokument som i sin tur bygger på externa regelverk. Externa regelverk är bland annat *Dataskyddsförordningen* (GDPR) Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/679, MSB:s föreskrifter kopplat till *informationssäkerhet för statliga myndigheter* (MSBFS 2020:6), *säkerhetsåtgärder i informationssystem för statliga myndigheter* (MSBFS 2020:7) och *rapportering av IT-incidenter för statliga myndigheter* (MSBFS 2020:8), *förordning om statliga myndigheters beredskap* (2022:524), *Säkerhetsskyddslagen (2018:585) inklusive förordning, arkivlagen* (1990:782), *arkivförordningen* (1991:446) med tillhörande föreskrifter och allmänna råd från Riksarkivet (RA-FS 1999:1), *offentlighets- och sekretesslagen* (2009:400).

Internrevisionen kommer inte bedöma forskningsdatas innehåll, bearbetning, resultat eller nyttiggörande. Granskningen berör inte heller registrering eller publicering av forskningspublikationer utifrån forskningsdata. Etikprövning och säkerhetsskydd berörs endast kort.

1.4 Metod och kvalitetssäkring

1.4.1 Metod

Granskningen har genomförts genom dokumentstudier, olika kontroller och intervjuer med forskande personal och stödfunktioner. I granskningen har även en enkätundersökning, som vände sig till forskande personal, och en enklare omvärldsanalys genomförts.

Intervjuer

Intervjuer har genomförts med 14 medarbetare som bedriver forskning. Sju personer arbetar inom fakulteten för humanvetenskap (HUV) och sju personer arbetar inom fakulteten för naturvetenskap, teknik och medier (NMT). Internrevisionen ambition har varit att intervjua forskare med olika

ämnesinriktningar och olika typer av data, allt från känsliga data till stora mängder mätdata. Internrevisionen deltog på Doktorandrådets möte den 14 april 2025 för att presentera utfall av enkätundersökningen och inhämta inspel i granskningen.

Intervjuer har även genomförts med 13 medarbetare som på något sätt stöttar vid hantering av forskningsdata. Personerna arbetar inom Infrastrukturavdelningen (INFRA), Universitetsbiblioteket och studentstöd (UB) och Universitetsledningens stab (ULS). Samtal har även förts med Dataskyddsombud. Internrevisionen deltog vid Data Access Unit:s (DAU) möte den 4 april 2025 för att presentera utfall av enkätundersökningen och inhämta inspel i granskningen.

Enkätundersökning

En enkät skickades ut till medarbetare inom kärnverksamheten som enligt kontering i Primula arbetar med forskning i någon omfattning. Enkäten hade liknande upplägg och frågor som enkäten som genomfördes 2022 i samband med det övergripande projektet för etablering av stöd för hantering och tillgängliggörande av forskningsdata[1]. Deltagare ombads svara utifrån åren 2022–2024 och enkäten erbjöds på både svenska och engelska.

Enkäten skickades till totalt 586 medarbetare och pågick under perioden 2025-01-22-2025-02-07. Under perioden gick två påminnelser ut. 230 medarbetare öppnade enkäten men endast 134 medarbetare slutförde enkäten (knappt 23 procent). Även om det är en låg svarsfrekvens kan svaren ge en indikation på hanteringen och ge inspel i utvecklingsarbetet.

Omvärldsanalys

Internrevisionen har kontaktat 15 lärosäten via lärosätenas registratur och begärt ut eventuella policys, riktlinjer och regler kopplat till hantering av forskningsdata. Samtliga lärosäten som kontaktats har svarat. Samtliga lärosäten förutom tre har styrdokument kopplat till hantering av forskningsdata. Detaljgraden i dokumenten skiljer sig åt. Vissa tydliggör områdena medan vissa hänvisar till andra dokument. Internrevisionen har inte efterfrågat eventuella underliggande dokument.

[1] MIUN 2020/2736

1.4.2 Kvalitetssäkring

Enkäten kvalitetssäkrades genom att den innan utskick testades på ett urval av medarbetare med syfte att säkerställa kommunicerbarhet och funktion.

Utkast till rapport har kvalitetssäkrats genom att de som bidragit med information i samband med granskningen fått möjlighet att lämna synpunkter och kommentarer på innehållet. I utkastet framgår internrevisionens iakttagelser och rekommendationer.

Slutrapportering genomförs skriftligt och muntligt till ledningsrådet i maj 2025 och därefter till revisionsutskottet och universitetsstyrelsen i september 2025.

2 Hantering av forskningsdata vid Mittuniversitetet

2.1 Övergripande styrning och ansvar

Informationssäkerhetsarbetet vid Mittuniversitetet är de åtgärder som vidtas för att hindra att information läcker ut, förvanskas eller förstörs och för att informationen ska vara tillgänglig när den behövs. *Policyn för informationssäkerhet* fastställer övergripande mål, inriktning och ansvar. Policyn utgör även grunden i universitetets ledningssystem för informationssäkerhet (LIS). *Policy för hantering av forskningsdata* beskriver universitetets ställningstagande, ansvarsfördelning och stödstrukturer gällande hantering och tillgängliggörande av forskningsdata. Forskningsdata definieras som: digital information som har samlats in för att analyseras i ett vetenskapligt syfte.

Mittuniversitetet är huvudman för den forskning som lärosätet bedriver och ansvaret för forskningsinformationen är oberoende av mängden data. Forskningsdata som samlas in eller upprättas tillhör som regel Mittuniversitetet och utgör allmänna handlingar.

2.2 Informationsklassning

Informationsklassning är en viktig del för att uppnå informationssäkerhet för forskningsdata[2] och klassning bör ske vid fastställande av skyddsnivå

[2] MIUN 2022/510

för forskningsdata[3]. Modell för klassificering finns fastställd där informationen klassas avseende konfidentialitet, riktighet och tillgänglighet i olika nivåer utifrån vilka konsekvenser ett bristande skydd kan få. I informationsklassningen beskrivs risker som identifierats i och med att informationen hanteras i en digital miljö. Ägare av en informationstillgång är respektive chef som också ansvarar för informationsklassningen.[4] Klassning och riskbedömning ska bevaras och diarieföras.[5]

2.3 Datahanteringsplaner

En datahanteringsplan (DMP) samlar information om datahanteringen i ett forskningsprojekt och täcker projektets alla faser; från planering och insamling, till analys, publicering och arkivering. Mittuniversitetet rekommenderar att en DMP upprättas för forskningsprojekt[6] och krav på DMP kan komma från andra håll, till exempel forskningsfinansiärer.

För att skapa en DMP råder Mittuniversitetet forskare att använda verktyget DMPonline. Två frågebaserade mallar finns att nyttja; en universitetsspecifik och en kopplat till Vetenskapsrådet. Kopplat till datahanteringsplaner erbjuds support, granskning och handledning. Sista versionen av en datahanteringsplan ska bevaras och diarieföras.[7]

2.4 Etikprövning

En etikprövning ska genomföras innan projektstart om forskningsprojekt faller inom ramen för *Etikprövningslagens* tillämpningsområde. Det är universitetet som huvudman tillsammans med den enskilde forskaren, som är rättsligt ansvarig för att verksamheten följer regelverket[8]. Prefekt eller motsvarande företräder universitetet gentemot Etikprövningsmyndigheten[9].

Samtycke ska inhämtas i de fall forskningen involverar forskningspersoner i enlighet med etikprövningslagen och god forskningssed. Samtycke innebär att den registrerade har lämnat sitt informerade godkännande att delta i forskningen. Ett samtycke kan när som helst återkallas av den

[3] MIUN 2020/2488
[4] MIUN 2020/2488
[5] MIUN 2023/2520, 2.8.1 - Bedriva systematiskt informationssäkerhetsarbete
[6] MIUN 2022/510
[7] MIUN 2023/2520, 5.1.1 - Ansöka om forskningsfinansiering
[8] MIUN 2022/510
[9] MIUN 2023/1544

registrerade. Om samtycket återkallas innebär detta att inga nya uppgifter får samlas in eller behandlas, däremot är redan insamlat material okej att använda, förutsatt att materialet i sig inte kan identifiera den registrerade som källa. Om uppgifterna ska behandlas för ny forskning ska nya tillstånd sökas och nya samtycken inhämtas.

Som stöd finns universitetets Forskningsetiska råd. Ansökan och etikprövningsmyndighetens beslut ska bevaras och diarieföras[10].

2.5 Data med personuppgifter

Dataskyddsförordningen ställer särskilda krav vid hantering av forskningsdata som innehåller personuppgifter. I forskningsprojekt är den rättsliga grunden för behandling av personuppgifter allmänt intresse enligt dataskyddsförordningen. Utgångspunkten är att personuppgifter som samlats in för ett särskilt ändamål inte senare får behandlas på ett sätt som är oförenligt med detta ändamål. I samband med behandling av känsliga personuppgifter krävs etikprövning enligt etikprövningslagen.

All behandling av personuppgifter, inklusive behandling inom forskning ska registreras[11]. Behandlingen ska registreras i verksamhetssystemet Draftit. Personuppgiftsbehandling upphör i samband med att personuppgifter och eventuella samtycken gallras. Utöver registrering krävs en konsekvensbedömning när behandling av personuppgifter sannolikt leder till en hög risk för individers rättigheter och friheter, särskilt vid omfattande övervakning, känsliga uppgifter eller ny teknik[12].

Det finns krav på information i samband med behandling av personuppgifter vilket innebär att den vars personuppgifter behandlas ska få information om att universitetet behandlar uppgifterna. Det finns några undantag från informationsskyldigheten men dessa kan bara användas då uppgifterna hämtas från någon annan än den registrerade, till exempel från ett register. Om undantagssituation är tillämplig ska man skriftligen dokumentera sitt ställningstagande och ange en motivering till varför de registrerade inte kommer att få information om behandlingen. Dessutom

[10] MIUN 2023/2520, 5.1.2 - Om etisk granskning
[11] Artikel 30 i dataskyddsförordningen
[12] Artikel 35 i dataskyddsförordningen

ska allmän information om den behandling av personuppgifter som sker inom forskningsprojektet tillgängliggöras för allmänheten.

Dataskyddsförordningen innehåller även bestämmelser som ger den enskilde, vars uppgifter behandlas rätt att få tillgång till och, när så är möjligt, få rättelse eller radering av personuppgifter. Utrymmet för rättelse eller radering av uppgifter kopplat till ett forskningsprojekt är dock begränsat på grund av övrig lagstiftning. I behandlingar som arkiverats är det inte vare sig juridiskt eller rent praktiskt möjligt att korrigera fel.

Som stöd i arbetet med personuppgifter finns informations- och utbildningsmaterial[13] och checklistor för innehåll i information[14], mall för bedömning av behov av konsekvensbedömning och konsekvensbedömningsmall samt information på medarbetarwebben.

2.6 Data i samverkan

Frågan om huvudmannaskap och vem som därmed är ansvarig för forskningsdata är central inom forskningssamverkan med andra lärosäten, organisationer, privata företag eller sjukvården. Följande gäller såväl för nationella som för internationella samarbeten.

När Mittuniversitetet är forskningshuvudman finns ett övergripande ansvar för forskningsdata i det aktuella projektet. Mittuniversitetet ska i dessa fall upprätta avtal/överenskommelse[15] mellan parterna, som styr hur samarbetet ska fungera och ge instruktioner om hur forskningsdata ska hanteras inom ramen för projektet. Avtal i den delen kan till exempel handla om vem som ansvarar för vilken data, hantering av känsliga uppgifter eller kostnader förknippade med datahanteringen. Det kan till exempel göras i personuppgiftsbiträdesavtal, överenskommelser om gemensamt personuppgiftsansvar eller i separata projektavtal. På så sätt kan Mittuniversitetet informera samverkansparterna om gällande regler och säkerställa att data hanteras korrekt inom projektet.

Mall för forskningssamverkan och personuppgiftsbiträdesavtal finns att nyttja. Eventuella avtal ska bevaras och diarieföras.[16] SUHF

[13] MIUN 2018/801
[14] MIUN 2018/802
[15] MIUN 2022/510
[16] MIUN 2023/2520, 5.1.1 - Ansöka om forskningsfinansiering

rekommenderar att information om arkivbildning ingår i samverkansavtal[17].

2.7 Säkerhetsskydd och dubbla användningsområden

Säkerhetsskyddslagen med tillhörande föreskrifter[18] ställer flera krav på myndigheter som bedriver säkerhetskänslig verksamhet. För att avgöra om myndigheten bedriver säkerhetskänslig verksamhet bör en säkerhetsskyddsanalys genomföra. Analysen ska dokumenteras. I vissa fall kan forskning bedömas vara säkerhetskänslig verksamhet. Detta gäller särskilt när forskningen involverar uppgifter som har en direkt koppling till Sveriges säkerhet. Det kan bland annat handla om forskningsdata som kopplar till försvarsteknologi och militära strategier men även forskning som involverar detaljer om samhällsviktig infrastruktur såsom energiförsörjning eller kommunikationsnätverk. Säkerhetsskyddschef vid Mittuniversitetet ansvarar för att en säkerhetsskyddsanalys genomförs och dokumenteras minst vart annat år[19].

Inom ramen för forskningssamarbeten kan det även bli aktuellt med exportkontroll. Produkter, information, tekniskt bistånd eller andra tjänster som kan användas både civilt och militärt, det vill säga ha dubbla användningsområden (PDA) får spridas inom EU utan tillstånd men utanför EU krävs exporttillstånd enligt *Lagen om kontroll av produkter med dubbla användningsområden och av tekniskt bistånd.* Ansökan om tillstånd sker hos Inspektionen för strategiska produkter (ISP).

2.8 Lagringsytor och säkerhetsrutiner

Mittuniversitetet har fastställt godkända digitala lagringytor utifrån olika typer av information. Rutinbeskrivning inklusive stöd för digitala arbetsytor finns genom en FAQ ”Vilken information ska du hantera?”. I FAQ:n tar man bland annat upp information som innehåller känsliga eller extra skyddsvärda uppgifter, information som kan vara sekretessbelagd eller omfattas av säkerhetsskydd. Val av lagringsyta för forskningsdata beror på om handlingarna är analoga eller elektroniska och på de säkerhetskrav som handlingarna kräver. Nyttjas Onedrive kan den

[17] Rekommendation om tillämpning av regelverk angående gallring och bevarande av forskningsinformation SUHF
[18] 2 kap. 1 § Säkerhetsskyddsförordningen (2018:658)
[19] MIUN 2022/616

enskilda medarbetaren använda funktionen ”Behåll alltid på denna enhet” för att säkra informationen i samband med till exempel en resa.

INFORMATIONSKLASSER / DIGITALA ARBETSYTOR	0 -Försumbar	1- Låg (måttlig)	2- Medel (betydande)	3- Hög (allvarlig)	Extremt känslig information (säkerhetsskyddsklassad information)
M365 (inklusive epost/outlook, OneDrive och Sharepoint)	JA	JA	NEJ	NEJ	NEJ
Lokal – eller extern hårddisk/ mobiltelefon/USB/platta/minneskort (ej krypterad)	JA	JA	NEJ	NEJ	NEJ
M365 – E-post krypterad	JA	JA	JA	JA	NEJ
Nätverksdiskar på MIUN Dokument sparas internt och kan delas med andra internt	JA	JA	JA	JA	NEJ
Valvet (extra säkerhet) Dokument sparas internt och kan delas med andra (externa) på ett säkert sätt.	JA	JA	JA	JA	NEJ

Figur 1 Mittuniversitetets godkända lagringsytor utifrån typer av information

Kopplat till universitetets LIS finns flertalet riktlinjer som reglerar IT-säkerheten och innefattar arbetet med nätverk, servrar, hårdvara, mjuk/programvara, mobila enheter, klienter och brandväggar. I riktlinjerna lyfts bland annat övergripande styrning av säkerhetskopiering, åtkomst, loggning, övervakning, intrångsdetektering och kryptering.

För digitala lagringsytor som tillhandahålls av Mittuniversitetet finns olika rutiner kopplat till säkerhetskopiering och åtkomstkontroller. För data/information som sparas på Mittuniversitetets server finns regelbunden säkerhetskopiering och de gemensamma och individuella mapparna säkerhetskopieras ungefär samtidigt. Lagringsytor som är kopplade till M365, så som Onedrive, Teams och SharePoint, har Microsofts egna inbyggda rutiner vilket innebär att versionshistorik finns men inga säkerhetskopieringar tillhandahålls. För Valvet finns viss versionshistorik och katastrof-backup. Med katastrof-backup menas backupp av hela systemet, inte enstaka filer eller mappar, som det såg ut vid en specifik tidpunkt.

När det gäller behörigheter till olika lagringsytor så skiljer de sig åt beroende på lagringsyta. För enskild medarbetares mapp på servern har till exempel endast medarbetaren och IT-teknisk personal tillträde. För gemensam mapp på servern är det de medarbetare som man bestämmer och IT-teknisk personal som har tillträde. Vissa mappar kräver godkännande av prefekt/chef att få tillträde till medan vissa kan enskilda medarbetaren beställa. För lagringsytor kopplade till M365 finns möjlighet

att tilldela olika behörigheter i samband med att man delar ett dokument eller en mapp och det finns möjlighet att styra tillgången till information genom att skapa olika kanaler. Denna behörighet sätts av den enskilda medarbetaren. För Valvet är det den eller de personer som anmälts som har behörighet och två IT-teknisk personal.

2.9 Incidenthantering

Handläggningsordning för incidenthantering[20] beskriver hur incidenter ska hanteras och hur rapportering av incidenter ska ske vid Mittuniversitetet. Incidenter kopplat till hantering av forskningsdata kan vara en informationssäkerhetsincident, IT-incident, fysisk- och eller miljöincident. På medarbetarwebben finns information om incidenthantering och digitalutbildning.

2.10 Arkivering, gallring och diarieföring

Lärosätet ansvarar för att det finns tillräcklig och säker lagring av forskningsinformationen under den tid informationen ska bevaras enligt arkivlagen och tillämpningsföreskrifter från Riksarkivet och Mittuniversitetet. I *Mittuniversitetets informationshanteringsplan* framgår regelverken om en handling ska bevaras (sparas), arkiveras och om handlingen får gallras (förstöras) och i så fall efter hur lång tid. Forskningsdata utgör allmänna handlingar och omfattas av bestämmelser som reglerar myndigheters hantering av allmänna handlingar.

Forskningsdata så som primärmaterial/primärdata/rådata ska bevaras och arkiveras så länge det är möjligt, men i vissa fall kan det vara tillåtet att gallra data efter 13 år. Innan eventuell gallring ska lärosätet pröva kriterier för bevarande enligt RA-FS 1999:1.[21] Handlingarna bevaras om data bedöms vara:

- av ett fortsatt inomvetenskapligt värde eller värde för annat forskningsområde,
- av stort vetenskapshistoriskt, kulturhistoriskt eller personhistoriskt värde, eller
- av stort allmänt intresse.

[20] MIUN 2024/955

[21] Tillämpningsbeslut av Riksarkivets föreskrifter och allmänna råd (RA-FS 1999:1) om gallring av handlingar i statliga myndigheters forskningsverksamhet (MIUN 2014/1170),

Uppfylls inte något/några av dessa kriterier får data gallras. I de fall gallringsutredning har skett i samband med projektavslut rekommenderas att en ny bedömning genomförs i samband med att gallringsfristen passerat. Bevarande- och gallringsutredning ska bevaras och diarieföras.[22] Vid en gallringsutredning ska den enskildes personliga integritet vägas mot det värde för vidare forskning eller det allmänna intresset informationen har. Finns det aggregerade sammanställningar av data som inte längre innehåller personuppgifter bör dessa i första hand vara det som bevaras.

Forskningsdata som består av personuppgifter får enligt dataskyddsförordningen inte sparas under en längre tid än vad som är nödvändigt för de ändamål för vilka uppgifterna samlades in men det är tillåtet att behandla personuppgifter längre för arkivändamål.[23] Eventuella samtycken ska bevaras lika länge som själva personuppgifterna i primärmaterialet. När personuppgifter gallras ska även eventuella samtycken gallras.

Handlingar som utifrån prövning ska bevaras, det vill säga inte gallras efter 13 år, ska efter projektslut levereras till något av Mittuniversitetets arkiv (arkivlokaler eller e-arkiv). Det är forskaren som ansvarar för att överlämna allmänna handlingar till arkivet. För handlingar som utifrån prövning kan gallras efter 13 år finns inget krav att dessa ska levereras till något av Mittuniversitetets arkiv utan de kan förvaras/lagras hos den enskilda forskaren föresatt att förvaringsyta uppfyller säkerhets- och arkivkrav. Riksarkivet ställer även krav på att handlingar lagras i ett godkänt filformat.

Utöver forskningsdata ska handlingar av långsiktig betydelse för forskningsprojektet bevaras och diarieförs.[24]

2.11 Tillgängliggörande

På EU- och nationell nivå finns krav att offentligt finansierad forskning ska göras fritt tillgänglig[25] och det finns krav på att främja dataanvändning och vidareutnyttjande av data[26]. Omställningen för forskningsdata ska vara

[22] MIUN 2023/2520, 2.1.2.2 – Sköta myndighetens löpande arbete
[23] MIUN 2023/2520, 2.1.3 Hantera personuppgiftsbehandlingar
[24] Mittuniversitetets informationshanteringsplan (MIUN 2023/2520).
[25] Forskning, frihet, framtid – kunskap och innovation för Sverige (prop. 2020/21:60)
[26] Lag om den offentliga sektorns tillgängliggörande av data (2022:818)

genomförd senast 2026 vilket bland annat innebär att forskningsdata som finansieras helt eller delvis med offentliga medel ska hanteras i enlighet med FAIR-principerna. FAIR-principerna innebär att göra data sökbara (Findable), tillgängliga (Accessable), interoperabla (Interoperable) och återanvändbara (Reusable). Principerna är förenliga med devisen data ska göras tillgängligt *så öppet som möjligt och så begränsat som nödvändigt*. Mittuniversitetets ambition är att följa den nationella riktningen och en bedömning i vilken grad data kan göras öppet och tillgängligt eller inte bör görs innan data har samlats in och bedömningen bör dokumenteras i en datahanteringsplan.[27]

Lagen om den offentliga sektorns tillgängliggörande av data påverkar inte tillämpningen av bestämmelser i någon annan lag eller förordning om skyddet av personuppgifter. Detta innebär att dataskyddsförordningen har företräde framför öppna datalagen. Innebörden av detta är att ett tillgängliggörande av data för vidareutnyttjande, som innehåller personuppgifter, måste ske i enlighet med dataskyddsförordningen och anslutande nationell reglering.

Av *Mittuniversitetets verksamhetsplan för 2025*[28] framgår att som en del i universitetets arbete med att främja öppen vetenskap, ska arbetet under 2025 fortsätta med särskilt fokus på att underlätta tillgången till och användningen av forskningsdata där fokus ligger på informationsaktiviteter och dialog. Vidare framgår att man ska göra en nulägesbeskrivning för Öppen vetenskap vid Mittuniversitet och ta fram ett ramverk, en lokal färdplan och åtgärdsplan för Mittuniversitetet.

Av *Action plan*[29] kopplat till Coalition for Advancing Research Assessment (CoARA) framgår att Mittuniversitetet arbetar aktivt för öppen vetenskap som en viktig grund för att säkerställa forskningens integritet, kvalitet och relevans. Av planen framgår att Mittuniversitetet under 2025 ska implementera öppen tillgång och data och under åren 2026–2028 implementera reformer genom interna arbetsgrupper och genom att integrera identifierade reformer i befintliga.

[27] MIUN 2022/510
[28] MIUN 2024/2666
[29] MIUN 2024/2762

Möjligheten till långtidslagring av forskningsdata är avgörande för att säkerställa datas tillgänglighet över tid och för att möjliggöra öppna data. Våren 2025[30] beslutades att införa lagringslösningen Zenodo Communities. Temporär lösning vid granskningstillfället är DORIS vid Svensk nationell datatjänst (SND) och lämpliga datarepositorium.

2.12 Stödstrukturer och utbildning

Som nämnts löpande i rapporten finns ett flertal styrande och vägledande dokument så som policy, riktlinjer och modeller som kopplar till hantering av forskningsdata. Utöver dokumenten finns även samlad information om hantering av forskningsdata på medarbetarwebben och stödfunktionen Data Access Unit (DAU). Funktionen ska verka stödjande och samrådande med lärosätets forskare vid hantering av forskningsdata, datahanteringsplaner och öppna data. Stödfunktionen kan ge råd och rekommendationer om exempelvis frågor rörande registrering av metadata, juridik, arkivering, lagring och tekniska lösningar. DAU-funktionen ingår i ett nationellt nätverk där merparten av svenska lärosäten ingår under ledning av Svensk nationell datatjänst (SND). DAU-funktionen nås via gemensam mailadress (Researchdata@miun.se). DAU har tre organisatoriska nivåer:

- Strategisk nivå – Ansvar för styrning och rådgivning
- Taktisk nivå – Förvaltnings- och samordningsansvar för DAU vilket inkluderar att årligen ta fram handlingsplan, årsrapport, årlig uppföljning och kommunikationsplan.
- Operativ nivå – Uppdrag att lämna förslag på styrande dokument och sköta den löpande ärendehanteringen. Ansvarar för utbildningar och information på medarbetarwebben[31].

I DAU:s handlingsplan framgår särskilda utbildningsprogram kopplat till forskningsdata.

[30] MIUN 2025/62

[31] Benämns webbresursen av UB

3 Iakttagelser, bedömningar och rekommendationer

Nedan presenteras internrevisionens bedömning på granskningens revisionsfrågor. Bedömningen bygger på iakttagelser som presenteras i efterföljande avsnitt. Respektive iakttagelse inleds med en samlad bedömning utifrån värderingsskala och avslutas med rekommendationer. Rekommendationerna bör ses som ett stöd i verksamhetens arbete med att utforma lämpliga åtgärder i förhållande till iakttagelserna. Inom iakttagelserna 3.1–3.8 finns behov av att komplettera stödet med olika typer av information och utbildning men en sammanfattande iakttagelse för det lyfts i iakttagelse 3.9.

Revisionsfrågor	Bedömning
Följs rutiner och regelverk för planering och insamling av forskningsdata och är ansvars- och skyldigheter i processen tydliggjorda?	Delvis
Följs rutiner och regelverk för säker lagring av forskningsdata och är ansvars- och skyldigheter i processen tydliggjorda?	Delvis
Följs rutiner och regelverk för arkivering och gallring samt delning/tillgängliggörande av forskningsdata?	Nej
Finns ett tillräckligt utbyggt system/stöd för att bistå med nödvändig kunskap och praktisk hjälp vid hantering av forskningsdata?	Delvis

3.1 Informationsklassning och riskbedömning

Bedömning	Förbättringsmöjligheter

Internrevisionen ser ett behov av att fastställa ansvariga befattningar och situationer för informationsklassning och riskbedömning enligt MSB:s allmänna råd[32]. Trots positivt pågående arbete med riktlinjer och policy är informationsklassning av forskningsdata vid granskningstillfället endast rekommenderat, och ansvarsfördelningen är otydlig. Enligt *policy för hantering av forskningsdata* ansvarar forskaren för ändamålsenlig hantering, medan *modellen för informationsklassificering* anger att chefen för informationstillgång ansvarar för informationsklassning.

Av styrdokument från andra lärosäten framgår att 50 procent hänvisar till lärosätets informationssäkerhetsarbete men 50 procent har tydliggjort att informationsklassning av forskningsdata ska genomföras av forskaren.

[32] MSBFS 2020:6 allmänna råd till § 6

I intervjuer med forskande personal framkommer att informationsklassning och riskbedömning genomförs men inte alltid systematiskt. De flesta hänvisar till arbetet med datahanteringsplan och eventuell etikprövning men i vissa fall handlar det om reflektion i samband med val av lagringsyta.

Internrevisionen ser positivt på att 60 procent av respondenter i enkätundersökningen anger att de genomfört informationsklassning och riskbedömning men ser en utmaning i att majoriteten hänvisar till datahanteringsplanen eller andra dokument som etikprövning, forskningsansökan och samverkansavtal. Datahanteringsplanen är till exempel frågebaserad och klassning ska diarieföras. Endast 10 diarieförda[33] informationsklassningar kopplat till forskningsprojekt finns för åren 2023–2024.

Internrevisionen upplever även otydlighet i definitionen av forskningsdata och vilka miljöer som ska beaktas vid klassning och riskbedömning. Forskningsdata definieras som ”digital information som samlats in för vetenskapligt syfte” och risker i digital miljö ska beaktas. Internrevisionen ser behov av att utöka riskbedömningen till alla miljöer och definitionen av forskningsdata till mer än digital information.

Med riktlinjer som inte är uppdaterade, få diarieförda informationsklassningar och riskbedömningar, samt inställning att klassningen genomförs i datahanteringsplanen, ser internrevisionen en risk att informationsklassning och riskbedömning inte genomförs och dokumenteras enligt universitetets riktlinjer, vilket kan påverka informationssäkerhetsnivån för forskningsdata.

Internrevisionen rekommenderar verksamheteten att:

1. tydliggöra ansvarsfördelningen och krav på informationsklassning och riskbedömning i samband med forskningsdata. Klassningen bör avgöra val av lagringsyta av forskningsdata. I arbetet bör verksamheten se över definitionen av forskningsdata och vilka miljöer som ska beaktas i samband med klassning och riskbedömning.

[33] Utdrag 2025-03-20

3.2 Datahanteringsplaner

Bedömning	Tillfredställande

Mittuniversitetet kräver inte datahanteringsplaner, men rekommenderar dem för forskningsprojekt med forskningsdata. Av andra lärosätens styrdokument framgår att 42 procent kräver datahanteringsplaner, medan övriga rekommenderar dem.

Intervjuer med forskande personal visar stor variation i hur datahanteringsplaner används inom universitetet. Många ser fördelar med att strukturera data i en plan, men osäkerhet råder om det är ett krav. Stöd och mallar är relativt okända, och många anger att de dokumenterar datahanteringen i andra format.

Internrevisionen ser positivt på utvecklingen som skett gällande upprättande av datahanteringsplaner; från 20 procent 2022 till nu 61 procent. De som inte upprättar planer anger ofta att forskningen sker i samarbete med andra lärosäten, där planen upprättas, eller att planen finns men den är inte dokumenterad. I intervjuer med forskande personal och av enkätundersökning framkommer att många hänvisar till just datahanteringsplanen när det gäller informationsklassning, riskbedömning, gallring och arkivering. Det är därmed viktigt att informationen på datahanteringsplansmallen är uppdaterad och aktuell för att säkra underliggande processer.

Vid granskningstillfället finns 82 datahanteringsplaner registrerade i DMPonline och i diariet finns 6 stycken[34] datahanteringsplaner kopplat till forskningsprojekt.

I och med att datahanteringsplanen är frågebaserad ser internrevisionen en risk underliggande processer inte genomförs och dokumenteras enligt universitetets riktlinjer.

Internrevisionen rekommenderar verksamheten att:

2. säkerställ att underliggande rutiner som kopplar till informationsklassning, riskbedömning, gallring, arkivering och

[34] Utdrag 2025-03-20

diarieföring är uppdaterade och integrerade i datahanteringsplanen.

3.3 Behandling av personuppgifter

Bedömning	Förbättringsmöjligheter

Dataskyddsförordningen ställer särskilda krav på hanteringen av forskningsdata som innehåller personuppgifter, och i likhet med övriga lärosäten hänvisar Mittuniversitetet till förordningen.

I intervju med forskande personal framkommer att samtliga, som behandlar personuppgifter och inhämtar uppgifter från forskningspersoner, informerar om behandlingen och inhämtar samtycke för deltagande i forskningen. I enkätundersökningen uppger 90 procent av respondenterna som behandlar personuppgifter att de har informerat forskningspersoner om hur deras uppgifter hanteras. De 10 procent som inte informerat använder pseudonymiserade data eller forskningen involverar inte forskningspersoner. 96 procent har inhämtat samtycke, och de som inte gjort det hanterar registerdata.

Intervjuer och fritextsvar visar oklarheter kring bevarande och framtida användning av data samt när personuppgiftsbehandlingen upphör. Många använder Etikprövningsmyndighetens mallar. Informationsbrev som internrevisionen tagit del av saknar ofta information om framtida användning av data och vad som gäller vid återkallelse av samtycke. Informationen gällande bevarande och arkivering är ofta otydlig eller felaktig.

69 procent av respondenterna har uppgett att de registrerat personuppgiftsbehandling, men endast 14 registreringar[35] kopplat till forskning finns i DraftIT. I intervjuer och fritextsvar framkommer osäkerhet kring registrering och krav, särskilt för pseudonymiserade data. 30 procent av respondenterna som behandlar personuppgifter har angett att de genomfört konsekvensbedömning och i diariet finns sju[36] konsekvensbedömningarna kopplat till forskningsdata. I intervjuer och

[35] Utdrag 2025-03-17
[36] Utdrag 2025-04-11

fritextsvar hänvisas ofta till etikprövningen där risker identifieras och lämpliga åtgärder för att minimera dessa vidtas.

Kopplat till iakttagelsen finns *Dataskyddsombudets årsrapport 2024*[37] där mognadsgraden för registerförteckning, information till registrerade och konsekvensbedömning graderas till 3 av 5. Planen för 2025 inkluderar fortsatt arbete med dessa områden vilket internrevisionen ser positivt på.

Internrevisionen ser en risk att personuppgiftsbehandling inte registreras, konsekvensbedömningar inte genomförs, och att informationsbrev saknar viktig information vilket kan leda till att dataskyddsförordningen ej efterlevs fullt ut.

Internrevisionen rekommenderar verksamheten att:

3. i linje med datsskyddsombudets plan standardisera mallar för information och samtycke till forskningspersoner. Framtida användning av data, återkallelse, arkivering och gallring bör ingå.
4. tydliggöra ansvarsfördelningen samt se över hur rutiner för registrering av behandlingar av personuppgifter och konsekvensbedömningar kan tydliggöras och eventuellt synkas med övriga processer, till exempel etikprövning.

3.4 Säkerhetsskydd och dubbla användningsområden

Bedömning	Förbättringsmöjligheter

Mittuniversitetet rekommenderar att avtal som reglerar hur samarbetet ska fungera och hur forskningsdata kommer att hanteras inom ramen för projektet upprättas. Av styrdokument från andra lärosäten framgår att majoriteten lyfter fram samverkansavtal där knappt 67 procent har krav på upprättande av avtal. Av intervjuer med forskande personal framgår att forskning ofta sker i samverkan vilket överensstämmer med enkätundersökning där 67 procent av respondenterna uppger att de deltar i externa samarbeten eller har samverkansavtal. Internrevisionen ser positivt på den ökade kunskapen om samverkansavtal. 63 procent av de som deltar i extern samverkan anger att de känner till vad som behövs i ett avtal kopplat till forskningsdata, jämfört med 52 procent 2022. Intervjuer visar

[37] MIUN 2025/92

att regler och rutiner ibland upplevs otydliga, men mallar och stöd från jurist nyttjas. Internrevisionen kan dock konstatera att mallen för samverkansavtal saknar information om arkivbildning, vilket rekommenderas av SUHF[38].

Om forskningssamarbeten sker med part utanför EU och inkluderar produkter, information, tekniskt bistånd eller andra tjänster som kan användas både civilt och militärt, det vill säga ha dubbla användningsområden (PDA) krävs exporttillstånd. Vid två lärosäten regleras exportkontroll i styrdokument kopplat till hantering av forskningsdata.

Av intervjuer med forskare framgår att forskning och tillhörande data i vissa fall kan ha dubbla användningsområden men man har inte gjort någon bedömning av exportkontroll, antingen utifrån att man inte exporterar till land utanför EU eller att man inte ser behov av det. Säkerhetsskyddschef har meddelat att Mittuniversitetet genomför institutionsdialoger där frågor ställs kopplat till säkerhetsskydd och aktuella projekt. I säkerhetsskyddarbetet bedöms PDA ingå. Utifrån dialogerna görs en bedömning av behovet av säkerhetsskyddsanalys och ytterligare åtgärder. Hittills har ingen säkerhetsskyddsanalys genomförts då man bedömt att all forskning varit publicerbar. Enligt rektorsbeslut ska dock en säkerhetsskyddsanalys genomföras och dokumenteras minst vart annat år. Universitetsdirektör har meddelat att arbetet med att upprätta en säkerhetskyddsanalys har påbörjats. I diariet[39] finns inga ansökningar till Inspektionen för strategiska produkter (ISP).

Öppenhet bör utgöra grunden i internationellt forskningssamarbete men det behöver finnas medvetenhet om säkerhetsskydd och PDA. Internrevisionen ser en risk att universitetet inte uppfyller de krav som ställs kopplat till säkerhetsskydd och PDA.

Internrevisionen rekommenderar verksamheten att:

5. utifrån en dokumenterad analys fastställa om universitetet bedriver säkerhetskänslig forskning enligt säkerhetsskyddslagen och utifrån

[38] Rekommendation om tillämpning av regelverk angående gallring och bevarande av forskningsinformation SUHF
[39] Udrag 2025-04-04

den fastställa eventuella ytterligare åtgärder samt tydliggör process och ansvar för bedömning exportkontroll.

3.5 Lagringsytor och tillhörande säkerhetsrutiner

Bedömning	Större förbättringsmöjlighet

Mittuniversitetet har fastställt godkända digitala lagringytor utifrån olika typer av information och hänvisar till att informationsklassingen är avgörande för vilken lagringsyta som kan användas för hantering av forskningsdata. Som framgått tidigare är dock informationsklassning vid granskningstillfället inget krav. Av styrdokument som internrevisionen tagit del av reglerar 83 procent av lärosätena vilka lagringsytor som får användas för forskningsdata.

I intervjuer med forskande personal framgår att universitetets servrar och Valvet används, men extern lagringsyta som USB och extern hårddisk är vanligt. Vissa miljöer har egna nätlösningar. Extern lagringsyta används ofta för data med personuppgifter då det bedömts som säkraste alternativet. Cloud-lösningar används sällan då forskande personal upplever att de har för stora säkerhetsrisker. Extern hårddisk används även i samband med stora mängder mätdata och önskemål om tjänster och support efterfrågas. Av enkätundersökning förväntas behovet av lagringsutrymme öka de kommande fem åren.

Av intervjuer framgår även att data på USB och externa hårddiskar ofta förvaras i skåp på kontor eller gemensamma utrymmen. Handlingar får förvaras i förvaringsskåp som tillsammans med den lokal i vilken skåpet placeras ger ett skydd som tillgodoser bestämmelserna avseende säker förvaring av arkiv men i dagsläget saknas rutiner för inköp och behörigheter kopplat till förvaringsskåp. Rutiner och stöd i form av bland annat FAQ:n ”Vilken information ska du hantera?” gäller endast för digitala arbetsytor.

De vanligaste lagringsytorna bland respondenter i enkätundersökningen är den egna datorn (53 procent), hemkatalogen på Mittuniversitetets server (40 procent), extern lagringsyta (30 procent), samt delad katalog på Mittuniversitetets server och OneDrive (26 procent vardera). Andra lösningar inkluderar Teams, Qualtrics, Öppna data, eller säker filyta

kopplat till andra universitet eller samarbetspartners. 2022 var det liknande utfall.

22 procent av respondenterna i enkätundersökningen hanterar känsliga personuppgifter och 4 procent hanterar sekretessbelagda data. Lagring av detta sker lokalt på datorn, hemkatalogen, extern lagringsyta, Valvet eller dokumentskåp.

MSB:s föreskrifter[40] kräver regelbunden säkerhetskopiering och reglering av behörigheter/åtkomst. På övergripande nivå regleras säkerhetskopiering och behörigheter av riktlinjer kopplade till LIS och information om Mittuniversitetets lagringsytor finns på medarbetarwebben. Informationen gällande säkerhetskopiering och behörigheter är mer eller mindre detaljerad utifrån lagringsyta. För vissa ytor finns dokumenterade säkerhetskopieringsrutiner medan vissa endast har möjlighet till versionshistorik och katastrofbackup. I intervjuer med stödfunktion framgår att ett utvecklingsarbete håller på att startas upp för att se över rutinerna för säkerhetskopiering som universitetet har och vad som behöver förbättras vilket internrevisionen ser positivt på. I arbetet kommer MSB:s föreskrifter att beaktas.

I intervjuer med forskande personal framkommer att man förutsätter att lagringytor som tillhandahålls av universitetet har säkerhetskopiering men man är inte säker på vilka rutiner som finns. I enkätundersökningen uppger 54 procent av respondenterna att de har rutiner för säkerhetskopiering av forskningsdata men 46 procent är osäkra om de har rutiner eller saknar rutiner. I intervjuer med forskande personal som har egna lagringslösningar är säkerhetsutmaningarna kända. I vissa miljöer har man utformat egna rutiner för säkerhetskopiering men vissa miljöer saknar helt rutiner.

Mittuniversitetets åtkomstrutiner till godkända digitala lagringsytor beror på verksamhetssystem. Idag finns det inget som reglerar vilken IT-teknisk personal som har behörighet till vilka lagringsytor, förutom Valvet där två personer är utpekade. I intervjuer med forskande personal framkommer en osäkerhet i vilka som har behörighet till de olika lagringsytorna vilket gjort att man i vissa fall valt externa lösningar. 63 procent av respondenterna i enkätundersökningen anger att de har åtkomstkontroller för att säkra att

[40] MSBFS 2020:6-7

endast behöriga personer har åtkomst till forskningsdata och 37 procent uppger att de inte vet eller saknar åtkomstkontroller.

Internrevisionen ser en risk att forskningsdata inte hanteras säkert utifrån att krav på informationsklassning saknas, fastställda lagringsytor ej nyttjas, rutiner kopplat till förvaringsskåp saknas och det till viss del saknas säkerhetsrutiner kopplat till lagringsytor.

Internrevisionen rekommenderar verksamheten att:

- Se rekommendation 1 gällande krav på informationsklassning och val av lagringsyta,
6. utveckla rutiner och FAQ för att inkludera fysiska lagringsytor så som förvaringsskåp,
7. i dialog fastställa behovet av säkerhetskopiering för lagringsytor och tydliggöra säkerhetsrutiner för lagringsytor som tillhandahålls av universitetet. Medarbetarens ansvar för säkerhetsrutiner, så som säkerhetskopiering vid val av extern lagringsyta eller annan tjänst utöver de som universitetets tillhandahåller bör även fastställas.

3.6 Incidenthantering

Bedömning	Tillfredställande

Enligt MSB:s föreskrifter[41] ska Mittuniversitetet skyndsamt kunna upptäcka och bedöma incidenter, återställa manipulerad eller förlorad information, och bedöma om incidenter ska rapporteras externt. Universitetet ska också identifiera grundorsaken till incidenter och vidta åtgärder för att motverka liknande incidenter.

Incidenter kopplade till forskningsdata ska hanteras och rapporteras till IT Support via e-post, telefon eller via serviceportalen. Enkätundersökningen visar att 64 procent av respondenterna inte vet vad de ska göra vid en incident, vilket internrevisionen ser allvarligt på men definitionen av incident kan ha påverkat utfallet. I intervjuer och statistikutdrag framgår att incidenter rapporteras men att incidenter kopplat till just forskningsdata inte går att utläsa i och med att man inte kodar utifrån typ av information. Vanliga incidenter kopplat till forskningsdata är enligt intervju med stödfunktioner problem med inloggning, fillagring eller datorn.

[41] MSBFS 2020:6 § 11-12

Internrevisionen ser en risk att incidenter kopplat till forskningsdata inte rapporteras vilket innebär att åtgärder för att förebygga och åtgärda framtida liknande händelser ej utformas.

Internrevisionen rekommenderar verksamheten att:

8. reflektera över om incidenter kopplat till forskningsdata behöver kategoriseras för att kunna se mönster och utforma åtgärder.

3.7 Arkivering, gallring och diarieföring

Bedömning	Större förbättringsmöjligheter

Endast 27 procent av respondenterna i enkätundersökningen uppger att det tagit del av *Informationshanteringsplanen.* 65 procent av respondenterna uppger att de i hög eller viss grad känner till myndighetskrav kring arkivering medan 35 procent har begränsad eller ingen kännedom. Ingen tydlig förändring har skett jämfört med enkäten från 2022. Av intervjuer och enkätundersökning framgår att få har tagit kontakt med arkivet i frågor om bevarande och arkivering.

Samtliga intervjuade uppger att arkivering och gallring inte sker systematiskt. Forskningsdata lagras oftast på samma plats som under projektets gång, och gallring sker främst när medarbetare slutar, går i pension eller om lagringsutrymme behövs. I vissa fall sker gallring om forskaren inte ser något fortsatt behov av aktuella data.

Forskningsdata vid Mittuniversitetet ska bevaras så länge det är möjligt, men gallring kan i vissa fall tillåtas efter 13 år. När 13-årsperioden börjar räknas är dock inte fastställt. Tid innan möjlig gallring skiljer sig år mellan lärosäten men vanligast är att gallring kan ske tidigast efter 10 år räknat från exempelvis projektavslut, publicering eller ekonomisk slutrapport. Innan gallring ska kriterier för bevarande enligt RA-FS 1999:1 tillämpas. Någon beslutad rutin finns dock inte men ett förslag är att ansvarig forskare besvarar ett antal frågor, varefter arkivfunktionen gör en bedömning. I andra lärosätens styrdokument är det vanligt att prefekt, i dialog med arkivfunktionen, ansvarar för utredningen. Även projektledare, forskare eller institutionsrepresentanter nämns som ansvariga. SUHF[42]

[42] Rekommendation om tillämpning av regelverk angående gallring och bevarande av forskningsinformation, SUHF, Dnr SU-850-0032-16

rekommenderar att forskaren, i samråd med lärosätets stödfunktioner, genomför prövningen i och med att ämnesförståelse krävs.

Endast en (1) forskande personal känner till att en bedömning om bevarande och gallring ska genomföras innan gallring och i diariet finns två bevarande- och gallringsutredningar[43] kopplat till forskningsdata. 67 procent av respondenterna i enkätundersökningen uppger att man inte tagit beslut om bevarande eller gallring av forskningsdata i samband med avslutat forskningsprojekt. De som gjort det hänvisar till datahanteringsplaner, etikansökningar eller avtal.

Handlingar som ska bevaras ska efter projektslut levereras till Mittuniversitetets arkiv, men endast 24 procent av respondenterna uppger att det har skett. Arkivets volym av forskningsdata är mycket låg, vilket bekräftas i intervjuer då ingen av de intervjuade har levererat data till arkivet. Det finns idag inget formaliserat sätt att leverera forskningsdata till e-arkivet. Internrevisionen ser positivt på den förstudie som pågår gällande leveranslösning som beräknas vara klar till sommaren 2025.

Handlingar som utifrån prövning kan gallras efter 13 år kan lagras hos den enskilda forskaren förutsatt att arkivlagens krav är uppfyllda. *Arkivlagen* innebär bland annat att universitetet ska ha kännedom om sina allmänna handlingar för att kunna uppfylla offentlighetsprincipen. I dagsläget finns rutiner för att förteckna forskningsdata men universitetets arkiv saknar kännedom om vilken forskningsdata som lagras hos enskilda medarbetare. Utöver egen lagring nämns repositorier och SND. I dagsläget råder osäkerhet kring hur öppna data och långtidslagring påverkar gallring, särskilt eftersom det saknas en fastställd bortre tidsgräns. En central fråga är om forskningsdata förblir en allmän handling så länge den är öppet publicerad.

Intervjuer, enkätundersökningen och slagningar i diariet tyder även på ett kunskapsglapp kring vilka dokument som ska diarieföras inom forskningen. Av enkätundersökningen framgår att samverkansavtal är det mest diarieförda dokumentet följt av datahanteringsplan. Övriga dokument som nämns i fritextsvar är ansökningshandlingar, finansieringsbeslut och handlingar kopplat till etikprövning. I fritextsvar

[43] Utdrag 2025-03-25

har dock många även angett att de inte diarieført något alls eller är osäkra på om något har diarieförts.

Sammantaget visar granskningen att kunskapen om allmänna handlingar, arkivering, gallring och diarieföring är låg och att området upplevs som komplext. Internrevisionen ser en risk att Mittuniversitetet inte lever upp till arkivlagen samt offentlighets- och sekretesslagen.

Internrevisionen rekommenderar verksamheten att:

9. fastställa rutin och ansvar för bedömning om bevarande och gallring av forskningsdata. Rutinen bör inkludera hur arkivansvaret ska säkerställas gällande forskningsdata som bedöms ska gallas och därmed kan förvaras hos enskild medarbetare. Om möjligt bör rutin inkluderas i redan befintliga rutiner för projektavslut.
10. höja medvetenheten och regelefterlevnaden bland forskande personal kopplade till myndighetskrav och interna rutiner. I arbetet bör en levande dialog mellan kärnverksamhet och arkivfunktion eftersträvas.

3.8 Öppna data och tillgängliggörande

Bedömning	Förbättringsmöjligheter

Vissa forskningsdata vid Mittuniversitetet går att ladda ned fritt från olika repositorier och övriga forskningsdata går att begära ut i och med att det är allmän handling.[44] Vid en begäran görs en bedömning om data kan lämnas ut helt eller delvis i enlighet med *offentlighets- och sekretesslagen*.

I intervjuer med forskande personal framkommer att krav på tillgängliggörande och öppna data är kända men att de flesta inte arbetar aktivt med frågan om man inte har krav på sig från till exempel forskningsfinansiär. Tillgängliggörande av data anses dock av många vara en kvalitetssäkring. Det vanligaste sättet att tillgängliggöra data bland intervjuade är informellt delande med forskarkolleger eller i samband med en publicering av vetenskaplig artikel. Att tillgängliggöra data till andra forskare känns för många intervjuade mer relevant än att tillgängliggöra data för allmänheten. Majoriteten av de som intervjuats har aldrig fått en begäran om utlämnande. När förfrågan kommer tillgängliggörs dock data.

[44] MIUN 2022/510

66 procent av respondenterna i enkätundersökningen anser det mycket viktigt eller ganska viktigt att tillgängliggöra forskningsdata till forskare och allmänhet vilket kan jämföras med 68 procent 2022. Det vanligaste sättet att dela eller tillgängliggöra data bland respondenterna har varit att informellt dela data med nära forskarkolleger, därefter följer att tillgängliggöra data i samband med publicering och dela data vid förfrågan. Få har angett att data delats via webbplats och dataportal eller repositorium. De som delat data via dataportal eller repositorium har angett att de använt Svensk nationell datatjänst (SND), DIVA, OSF, Zenodo, forskningsprojektets sharepointsida och Github. Hela 50 procent av respondenterna uppger dock att de inte har delat eller tillgängliggjort data.

Många respondenter uppger att de vid olika tillfällen använt öppna data, såsom data från myndigheter och organisationer, från andra forskare och informellt delade forskningsdata men hela 48 procent har angett att de inte använder data som någon annan samlat in. Enkätundersökningen 2022 hade liknande utfall.

Nationella krav innebär att forskningsdata som finansieras helt eller delvis med offentliga medel ska hanteras i enlighet med de internationellt vedertagna FAIR-principerna. 43 procent av respondenterna i enkätundersökningen anger att de i stor grad eller viss grad tillämpar FAIR-principerna i sina forskningsprojekt. 42 procent anger att de i liten eller inte alls tillämpar FAIR-principerna. 16 procent av respondenterna har angett att de inte känner till principerna. Forskande personal som intervjuats känner till FAIR-principerna men arbetet med principerna varierar.

Mittuniversitetet rekommenderar att en bedömning kring vilken grad forskningsdata kan göras öppet tillgängligt eller inte görs innan data samlas in och att bedömningen dokumenteras i en datahanteringsplan. En del som intervjuats har gjort en bedömning i samband med datahanteringsplan medan vissa har beaktat principerna i samband med förfrågan. De som använder sekundära data från myndigheter har inte gjort någon bedömning. Flertalet uppger vetenskapliga artiklar som ett sätt att göra data tillgänglig. I enkätundersökningen har knappt 40 procent av respondenterna angett att de gjort en bedömning och att bedömningen

antingen framgår av datahanteringsplanen eller annat dokument som till exempel avtal eller samtyckesblankett.

Av intervjuer med forskande personal och fritextsvar i enkätundersökningen framgår dock att FAIR-principerna inom vissa områden upplevs svåra att tillämpa, särskilt på skyddsvärda eller känsliga data. I intervjuer lyfts information och samtycke till forskningspersoner som en utmaning för tillgängliggörande av data. Detta utifrån att samtycket kan vara begränsat till den enskilda forskningsstudien. Även dataskyddsförordningen påverkar i och med att ett tillgängliggörande endast får ske om skyddet för personuppgifter kan upprätthållas. Det är därmed viktigt att säkerställa att informationen som lämnas till forskningspersoner även är aktuell utifrån aspekten tillgängliggörande och öppna data. Utmaningar gällande stora mängder mätdata lyfts även.

I intervjuer lyfts tekniska hinder, som begränsad tillgång till open source-mjukvaror och internrevisionen ser positivt på implementeringsprojektet som pågår kopplat till långtidslagring. Internrevisionen ser även positivt på de tankar som finns gällande ett ramverk, en lokal färdplan och åtgärdsplan kopplat till öppen vetenskap som framgår av verksamhetsplan. Av de styrdokument som internrevisionen tagit del av från andra lärosäten hänvisa vanligtvis till nationella krav, FAIR-principerna, särskilda repositorium. Ett lärosäte har en särskild policy för öppna data och ett lärosäte håller på att utforma en.

Av *SUHF:s årlig kartläggning av öppen vetenskap vid lärosätena*[45] framgår att Mittuniversitetet gör bedömningen att 10 procent av rekommendationerna är genomförda, 77 procent av rekommendationerna är påbörjade och 13 procent av rekommendationerna har inte påbörjats. Gränsdragningen mellan pågående och genomförd rekommendation är dock svår i och med att arbetet med öppen vetenskap är ett pågående arbete.

Internrevisionen ser en risk att forskande personal inte arbetar aktivt med tillgängliggörande och öppna data vilket kan leda till att krav på EU- och nationell nivå inte uppnås.

[45] MIUN 2025/478

Internrevisionen rekommenderar verksamheten att:

11. i enlighet med Mittuniversitetets verksamhetsplan 2025 utarbeta en plan för arbetet med öppen vetenskap. Planen bör länkas samman med arbetet med CoARA och inkludera incitament för öppen vetenskap men även informationsinsatser kring tillgängliggörande av olika typer av data.

3.9 Stödfunktion och utbildning

Bedömning	Förbättringsmöjligheter

Intervjuer och fritextsvar från enkätundersökningen visar tydligt att forskare vill kunna fokusera på sin kärnverksamhet – forskningen – och inte behöva lägga onödig tid på att tolka regelverk eller leta efter rätt verktyg. Det finns därför ett uttalat behov av administrativ avlastning, praktisk utbildning samt lättillgängliga stödresurser genom hela forskningsdatahanteringsprocessen. Många uppger att de vill göra rätt, men att det ibland finns en oro för att olika expertfunktioner skapar rutiner och krav som går utöver vad lagar, förordningar och föreskrifter kräver. Det finns därför en önskan om att kunna förhålla sig till en "good-enough"-nivå där lagar och regler följs, utan att belasta forskaren med överkrav. Forskarna efterfrågar tydlig och samlad information, inklusive checklistor, mallar och steg-för-steg-guider som konkret visar hur data ska planeras, lagras, delas, arkiveras och publiceras på ett säkert och lagligt sätt. Ett återkommande tema är också behovet av samordning i och med att man inte vill behöva fylla i samma eller liknande information flera gånger i olika system och processer. Etikprövningsansökan lyfts särskilt fram som ett dokument där man upplever att flera delar av forskningsdatahantering redan samlas, såsom informationsklassning, riskbedömning, lagringsytor och tillgängliggörande. Om etikprövningslagen upphävs och ersätts av ny lag, *lagen om forskningsetiska krav på och etikprövning av forskning som avser människor* (*forskningsetiklagen*) finns troligtvis större möjligheter att samordna processer. Detta utifrån att förslaget innebär att en mängd forskning undantas från krav på etikgodkännande och att denna forskning ska hanteras internt inom forskningshuvudmannens organisation.

Enkätsvaren visar att 33 procent av respondenterna upplever att det i stor eller viss utsträckning finns tillräckligt med information, utbildning och stöd för forskningsdatahantering, medan 48 procent upplever att detta stöd

endast finns i liten eller ingen utsträckning alls. I intervjuer uttrycker många en önskan om en tydlig, central kontaktpunkt för frågor om forskningsdata. De områden där flest vill ha administrativt stöd är informationsklassning, lagringslösningar, datahanteringsplaner, tillgängliggörande samt arkivering och gallring. DAU är tänkt att utgöra detta stöd men kännedomen om funktionen är låg. Endast 12 procent av respondenter i enkätundersökningen har haft kontakt med DAU. När internrevisionen upplyst om DAU uttrycker majoriteten av forskande personal att vill ha besök i kollegier eller på institutionsnivå, där DAU presenterar sin roll och vilket stöd som erbjuds. Av de som haft kontakt med DAU upplever 54 procent av respondenterna att det i stor eller viss grad finns tillräckligt med information, utbildning och praktiskt stöd.

I intervjuer och fritextsvar framkommer också att vissa typer av specialiserat stöd efterfrågas, exempelvis vid samarbeten med andra lärosäten, företag eller myndigheter, särskilt när det finns sekretess eller industriella intressen. Ett annat område där man vill ha experthjälp är hantering av känsliga data, exempelvis sådana som inte kan delas öppet på grund av avtal eller integritetsskäl. Många vill ha stöd i hur data kan delas och publiceras korrekt i enlighet med finansiärers krav. När det gäller specifika stödfunktioner har 35 procent av respondenterna varit i kontakt med jurist i samband med samarbetsavtal, 20 procent med Dataskyddsombud vid hantering av personuppgifter, 19 procent med universitetsbiblioteket för frågor om tillgängliggörande och 12 procent med arkivet kring arkivering. Det finns därmed viss kontakt med stödfunktioner men det finns också ett behov av tydligare kommunikation om vilket stöd som finns och hur det nås.

Av intervjuer framgår att webbsidan för hantering av forskningsdata (https://www.miun.se/biblioteket/publicera/hantera-forskningsdata/) inte är allmänt känd. Detta utifrån att man uttrycker ett behov av att ha all information samlad för att slippa leta på olika ställen. Samtidigt visar enkätsvaren att 60 procent tagit del av information på medarbetarwebben. Av de som tagit del av informationen på webben upplever 45 procent att det i stor eller viss grad finns tillräckligt med information, utbildning och praktiskt stöd. En återkommande synpunkt från både enkätens fritextsvar och intervjuerna är att det behövs mer strukturerad, lättillgänglig och återkommande information kring forskningsdata. 51 procent av respondenter i enkätundersökningen har tagit del av *riktlinjer för hantering*

av forskningsdata, 37 procent har tagit del av *policy för hantering av forskningsdata*, 35 procent har tagit del av *policy för informationssäkerhet* och slutningen har 19 procent har tagit del av *klassningsstöd*.

När det gäller utbildning har 47 procent av respondenterna deltagit i utbildning kopplat till informationssäkerhet, medan 22 procent deltagit i utbildning om forskningsdatahantering. Bland dem som deltagit i utbildning upplever 50 respektive 64 procent att det finns tillräckligt med information, utbildning och praktiskt stöd. Det finns en tydlig efterfrågan på återkommande workshoppar och utbildningstillfällen, gärna med möjlighet att arbeta praktiskt med egna projekt tillsammans med experter. Ett exempel som lyfts fram som positivt är "Etik-café" som anornas av Mittuniversitetets forskningsetiska råd. Man efterfrågar även grundkurser för doktorander och nya forskare, samt uppdaterad utbildning för handledare som behöver hålla sig à jour med nya regelverk och rutiner.

Internrevisionen ser positivt på DAU:s utbildningsplan för 2025. Planen innehåller bland annat utbildningar i datahanteringsplaner, publicering, öppen vetenskap samt riktlinjer för forskningsdata. Grundläggande utbildning i informationssäkerhet ska erbjudas utifrån behov, och doktorandkurser innehåller avsnitt om forskningsetik. Fyra utbildningar riktade till forskare som fokuserar särskilt på rättssäker hantering av forskningsdata tror internrevisionen går helt i linje med det som efterfrågas i och med att utbildningen inkluderar informationsklassning, lagringsytor, bevarande, gallring och arkivering. DAU:s utbildningsplan inkluderar även tankar på utbildning i personuppgiftshantering vilket internrevisionen ser som angeläget då forskare uttryckt osäkerhet inom område. I samband med utformning av utbildning bör även utbildnings- och informationsmaterial kopplat till dataskyddsförordningen ses över i och med att det är från 2018.

Sammanfattningsvis ser internrevisionen en risk att det stöd och de utbildningar som finns inte är tillräckligt synliga inom verksamheten, vilket bidrar till osäkerhet och frustration bland forskande personal men även en risk att forskningsdata inte hanteras rättssäkert.

Internrevisionen rekommenderar verksamheten att:

12. Ta fram en plan för att synliggöra det stöd som finns och uppdatera informations- och utbildningsmaterial utifrån behov.

Värderingsskala

Värderingsskala för bedömning av den interna styrningen och kontrollen inom det granskade området:

Ej tillfredsställande	En eller flera kritiska iakttagelser i den interna styrningen och kontrollen har identifierats, vilka med stor sannolikhet kan resultera i en oacceptabel risknivå. Kräver omfattande åtgärder.
Större förbättringsmöjligheter	Större förbättringar krävs, då en eller flera kritiska iakttagelser i den interna styrningen och kontrollen har identifierats vilka kan resultera i en oacceptabel risknivå.
Förbättringsmöjligheter	En eller flera väsentliga iakttagelser i den interna styrningen och kontrollen noterade vilka kan resultera i en oacceptabel risknivå.
Tillfredsställande	Den interna styrningen och kontrollen är tillräcklig, relevant och effektiv för att ge en rimlig försäkran om att de risker som är föremål för granskning hanteras tillfredsställande.